

In memoriam d'Eduard Ripoll Perelló

Frederic-Pau Verrié

Acadèmic de número. secretaria@racba.org

Més de tres-cents (389) entre llibres i articles, més de dues-centes (237) recensions, gairebé un centenar d'edicions, pròlegs, col·laboracions i traduccions... Qui podria resumir breument, en pocs minuts, l'obra bibliogràfica del que fou col·lega nostre el Dr. Eduard Ripoll Perelló a qui avui ens toca recordar? I, encara més, la seva participació en l'edició de revistes i col·leccions o la direcció de tesis doctorals?

I, al costat d'això, gairebé sis dècades d'intensa vida professional repartida entre l'activitat arqueològica, l'organització museística, la labor docent i en una bona part l'activisme cultural que englobava, a més, la defensa del patrimoni monumental i la representació acadèmica?

Un dinamisme vital infatigable, una amplitud d'interessos i perspectives culturals i científiques que van guanyar-li a nivell local com a nivell internacional una estima i un prestigi indiscutibles.

Nascut a Tarragona el 1923, llicenciat en Història el 1953 i doctorat en Prehistòria el 1956 a Barcelona i amb premis extraordinaris, Eduard Ripoll va començar la seva carrera de museòleg el 1947 com a conservador del Museu d'Arqueologia de Barcelona del qual esdevindria director el 1966, un càrrec que comportava al mateix temps la direcció de les excavacions d'Empúries i del nucli arqueològic d'Olèrdola; tres llocs en què el seu pas representà una dinamització de la institució, la millora de les seves estructures i activitats com també l'actualització de les seves publicacions científiques i de divulgació i, a més, un element fonamental per a la nostra cultura: una estreta connexió amb el món universitari. Aquesta llarga carrera professional culminà amb la direcció del Museo Arqueológico Nacional de Madrid entre els anys 1981 i 1986.

Pel que fa al seu cursus pedagògic cal recordar que el mateix any que es doctorava amb una tesi sobre *El Arte Paleolítico Español*, dirigida pel Dr. Martín Almagro Basch, era introduït per aquest mateix i pel Dr. Lluís Pericot, que van ser des de l'inici els seus dos grans mentors i valedors, a la Universitat de Barcelona com a professor ajudant.

Va ser, però, a la nova universitat anomenada Autònoma, creada el 1968 durant el ministeri de Villar Palasí, on el Dr. Ripoll desplegà, primer a Sant Cugat i després a Bellaterra, i del 1969 al 1981, la seva gran tasca docent.

Havia obtingut la categoria de professor agregat i després d'una fugaç estada a la Universitat d'Oviedo s'havia incorporat a l'Autònoma de Barcelona com a professor de Prehistòria i com a vicedegà de Lletres.

La qualitat de la seva docència, la humanitat del seu tracte amb l'alumne, l'ajut que sempre prodigà als seus seguidors i col·laboradors són encara amplament recordats.

El 1981 instal·lat a Madrid era nomenat catedràtic de la Universidad Nacional de Educación a Distancia, càtedra en la qual continuà després de la seva jubilació, com a catedràtic emèrit, fins al 1993.

Mentrestant, l'any 1974 havia estat elegit membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona de la qual esdevindria president el 1996. Hi havia ingressat efectivament el 1978 amb la lectura del seu discurs sobre "Els orígens de la ciutat romana d'Empúries".

El 1974 havia estat elegit també membre d'aquesta Reial Acadèmia de Belles Arts, però no en llegí el discurs d'ingrés fins al 1981; de la nostra Acadèmia en va ser Secretari General del 1994 al 1996 i Bibliotecari del 1996 al 1998. Una tasca que li hem d'agrair especialment va ser l'ambiciós relleuament del seu Butlletí.

El seu discurs d'ingrés versava "Sobre els orígens i significat de l'art paleolític", un tema, entre tots els que tractà al llarg de la seva vida que dominà hegemònicament; fou com una gran passió, fruit d'una rauxa juvenil i d'un *coup de foudre* intel·lectual: el 1951 Eduard Ripoll havia interromput els seus estudis universitaris de Barcelona per anar-se'n amb la seva muller, com una gran aventura, a París. La coneixença, que de seguida va esdevenir mestratge, que hi va fer amb l'abbé Henri Breuil, el primer gran estudiós de les pintures d'Altamira i màxima figura dels estudis de prehistòria en aquell moment, va resultar decisiva per l'encaminament d' Eduard Ripoll cap a una especialització en la qual, ampliant els horitzons de la recerca a tots els àmbits europeus i aprofundint en els hispànics, esdevingué en poc temps una autoritat en la matèria.

Hereu d'una tradició que amb Bosch Gimpera al cap venia signada per Schulten, Obermaier, Pericot i fins i tot Almagro, Ripoll es significà sobretot, i més directament, com a continuador de Breuil, que venerà com un gran mestre del qual no deixà mai de difondre'n els valors científics.

Fou, doncs, el tema de l'art prehistòric el que des d'aquell primerencontre a París fins als darrers anys de la seva carrera omplí, amb notables aportacions pròpies, el seu ininterromput interès d'estudiós; el paleolític de la península ibèrica sobretot, amb una atenció especial al període solutrià, té singular rellevància en el conjunt de la seva bibliografia.

No hem d'oblidar, però, el ressò de la seva labor científica en el simposi austríac de Wartenstein del 1964 que, amb la inestimable ajuda del Dr. Pericot, representà l'acceptació general de la cronologia post-paleolítica de l'art rupestre de les vores del nostre mediterrani peninsular, en bona part als Països Catalans, establerta pel nostre col·lega.

S'havia interessat també pel neolític arran de les seves excavacions a la gruta ligur dei Pipistrelli (1950) i per la cultura megalítica catalana i els sepulcres de fosa; la seva aportació més important va ser, però, l'excavació, l'estudi i la publicació de la Cueva de Ambrosio de Vélez Málaga, a la província d'Almeria.

Tarragona i Empúries van ser igualment punts fixos de les seves recerques des d'un punt de vista històrico-arqueològic que no exclouia l'interès pels monuments i el seu valor artístic i una participació activa en la seva recuperació material.

Tot plegat, evidentment, molt més del que calia per justificar la seva elecció com a membre d'aquesta erudita Acadèmia ara fa gairebé un quart de segle.

A aquest degut i obligat record acadèmic no puc deixar d'afegir-hi, però, abans d'acabar, el de la relació personal i d'amistat que hi vaig mantenir durant molts anys.

Eduard Ripoll va ser amic i company d'excursions del meu germà de qui era coetani i per mitjà del meu germà vaig fer-hi coneixença als anys 40; van venir tot seguit els encontres ocasionals, cada

cop més freqüents, amb amics comuns del món de l'arqueologia, a Empúries principalment, i al final de la dècada dels 60, a Empúries mateix, va començar la meva col·laboració en els Cursos d'estiu on a més de cridar-m'hi com a professor a donar cada any alguna conferència va tenir la deferència de demanar-me més d'una vegada consell sobre la participació en aquells cursos d'alguns professors estrangers i d'acceptar també la proposta d'algunes beques per a estudiants que vaig permetre'm de suggerir-li.

Anys després essent ja director del Museo Arqueológico Nacional de Madrid m'invità a participar en el cicle de conferències sobre ciutats antigues perdudes o retrobades, parlant de les descobertes arqueològiques de la nostra romana Barcino.

Menys encara puc deixar de recordar que als inicis de la dècada dels 70, en un moment particularment difícil de la meua vida professional, Eduard Ripoll va intervenir espontàniament en defensa i en ajuda de la meua persona; espontàniament i de forma decidida; que la seva intervenció no reeixís a aturar una conjura enverinada ni a resoldre el meu problema favorablement no podria rebaixar als ulls de ningú el mèrit del seu gest, marcat per una actuació generosa –que a ell li va semblar obligada– en un greu afer d'ètica professional.

I dir finalment, per acabar, que si avui puc retre-li, com acadèmic, aquest record d'homenatge pòstum és degut, justament, al fet que ell va ser una de les persones que van proposar-me com a membre d'aquesta docta Corporació.

La nostra relació va ser intermitent; no va arribar a ser un amic íntim però va ser, sempre, un amic fidel.

24 de gener del 2007